RADOMER KIELCER LEBEN № 3 (91) „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem“ דריטער יאהרגאנג פרייז 25 גראשען

ראדאמער-קעלצער לעבען

היינט 10 זייטע.

אדרעסען

פון „ראדאמער קעלצער לעבען“

אין ראדאם

Redakcja i Administracja

„Radomer Kielcer Leben“

Radom, Szwarlikowska 20.

אין קעלץ.

Redakcja i Administracja

„Radomer Kielcer Leben“

Kielce, Staro-Warszawska 34.

אנאנסען פרייז:

איין מילימעטער שורה: פאר׳ן טעקסט 20 גר.

„ 40 „ אין „ „ „

„ 18 „ נאכ׳ן „ „ „

15 go stycznia 1926 roku

פאר׳ן אינהאלט און טעקסט פון די אנאנסען איז די רעדאקציע נישט פעראנטווארטליך

ראדאם פרייטאג כ״ט טבת תרפ״ו

BANK KUPIECKI w RADOMIU

Spółdz. z ogr. odp.

plac 3-go maja 5 telef. № 14

די קאאפעראטיווע כוחרים-באנק נעמט אן וועקלאדען פון די קלענסטע סומען אויף שפאר-ביכלעך, ערלעדיגט אלערליי באנק אפעראציעס פינקטליך און צו מעסיגע פרייזען, צאלט אויס די איינקאסירטע געלדער אין דעמזעלבען טאג.

די ביבליאטעק ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע

אין ראדאם לובעלסקא 25 מעלדעט:

אז לעצטענס איז צוגעקומען נייע

500 בענדער

פון דער נייעסטער און מאדערנסטער יודישער, העברעאישער און פוילישער ליטעראטור. —

די ביבליאטעק איז טעטיג 3 מאל וואכענטליך (זונטאג, דינסטאג און דאנערשטאג) פון 7—5 אווענד.

נייע לעזער ווערען אנגענומען אין די א. ד. שעה׳ן.

דאנקזאגונג.

דערמיט דריקען מיר אויס אונזער הערצליכסטען דאנק די אלע חשובי ראדאמער אין הערען, וואס האבען אנטייל גענומען אין דער ארגאניזיר-טהעטיגקייט איינצוארדנען די טעאטער-פארשטעלונג לטובת דעם אויפבוי פון דער יודישער אקאדעמישער היים אין ווארשא. מיר דאנקען בעזונדערס די יודישע דראמאטישע חברים טרופע אין ראדאם, וואס האט ביי איהר בעסטען ווילען און איבערגעגעבענהייט אהן אייגענע נוצען געווידמעט איינע פון איהרע פארשטעלונגען לטובת אזא געזעלשאפטליך-וויכטיגען צוועק.

מיט אכטונג:

דער ראדאמער קאמיטעט פון

AUXILIUM ACADEMICUM JUDAICUM

די קאאפעראטיווע האנדווערקער באנק אין ראדאם, לובלינער 23.

פיהרט אויס אלע באנק — אפעראציעס.

נעמט אן אינקאסא איבערווייזונגען,

וועלכע ווערען אויסגעצאהלט אין דעם זעלבען טאג.

א נזער פריינד מ. קאטליאר און זיין פרוי, צו די חתונה פון זייער ליבען זוהן דוד קאטליאר מיט פרל׳ סאני ריינעס וואס בס קומט פאר אין ווילנא דעם 16/1 ווינשען מיר זיי אז דער נייער לעבענס-וועג פון יונגען פארל זאל באגלייט ווערען מיט פיעל גליק און צופרידענהייט.

סאמועל עם רוזשע זילבערשטיין.

Helena Frydmanówna — **Dawid Tenenbaum**

Radom. Luxenburg

Verlobt

Radom 9 Januar 1925.

מזל טוב דיר מיין ליבער זוהן און ברודער דוד צו דיין פארלאבונג מיט פרל׳ העלע פרידמאן איהר זאלט עביג גליקליך זיין.

מוטער יהודית, עטיל, חיים איטשע טענענבוים.

צו דער פארלאבונג פון מיין ליבע טאכטער פרל׳ חיי׳ מיט ה׳ דוד טענענבוים (לוקסענבורג) ווינש איך זיי, אז דער זיווג זאל עולה יפה זיין עד מאה ועשרים שנה.

פאטער אלי׳ דוד פרידמאן.

Z okazji zaręczyn p. **Heli Frydmanówny** (Radom). z panem **Dawidem Tenenbaumem** (Luxenburg). życzymy aby ich droga była usłana kwiatami.

Pola Cukrówna,

Radom. **Bela Goldfarbówna.**

צו דער פארלאבונג פון מיין ליבען ברודער דוד מיט פרל׳ העלענא פרידמאן ווינש איך זיי א גליקליכען צוזאמענבונד.

לוקסענבורג. ירמי׳ טענענבוים.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבע קוזינקע העלענא פרידמאן מיט דוד טענענבוים ווינשען מיר זיי א גל קליכע צוקונפט, זאל זייער נייער לעבענס-וועג לויכטען ווי דער פרימארגען אין מייגעם פריליגג.

איטקע, חנה, רעגינא באראכאוויטש.

צו די פערלאבונג פון ה׳ דוד טענענבוים מיט פרל׳ העלענא פרידמאן ווינשען מיר נחיגעס גליק זאל די נאטור אויסשפרייטען אייער לעבענס-וועג מיט שענע דופטיגע בלומען.

אנקעל פסח ווייסבארד עם פרוי און זוהן.

Z intencji zaręczyn naszej ukochanej siostry **Heli Frydman** (Radom). z panem **Dawidem Tenenbaumem** (Luxenburg) życzymy aby droga ich była oświetlona blaskiem wiecznego szczęścia.

siostry **Genia i Rózia.**

צו די פערלאבונג פון מיין ליבען פריינד ה׳ דוד טענענבוים מיט פרל׳ העלענא פרידמאן, ווינש איך זיי, אז זייער נייער לעבענס-וועג זאל זיך אנהויבען פון יענע פריהלונג׳ס גערטנער, וואו בלומען מיט רויזען בליהען מיט פראכט און גלאנץ.

יצחק צייגפינגער.

מעסק.

Panu Dawidowi Tenenbaumowi

z intencji Jego zaręczyn

z p. Heleną Frydman

życzy wiele szczęścia **Cela Lipszycówna**

צו דער פערלאבונג פון מיין פריינד ה׳ דוד טענענבוים מיט פרל׳ העלענא פרידמאן ווינשט א בליהענדע צוקונפט.

אברהם מאנדעלבוים.

לוקסענבורג.

יעדע ווירטין דארף וויסען,

אז די מגשטש צו פאדלאגעס.

„JAŚNIEJ SŁOŃCA“ גיט צו די פאדלאגעס, פאסאזשען און זאלאנען א שיינע און לאנגוויע-ריגע גלאנץ אהן בענוצען זיך מיט בערשטען.

„Jaśniej Słońca“

פערטרעט איל-פארב, פארבט ווייסע פאדלאגעס אין פערלויף

פון א שעה אויף די פארבען:

מאבאגיאווע און טינקעל ארזשעכאווע

פרובט און איהר וועט זיך איבערצייגען!

פערקויף אין אלע סקלאד-אפטעטשנעס, זייף און פארב געשעפטען.

Fabryka przetworów techno-chemicznych

„MARY“ Warszawa, Dzielna 48, tel. 286-51.

צי בּרויך מען בעלאַסטיגען די שטאָדט מיט קהלה-שטייערן,

און אויב יאָ, צו וואָסערע צוועקען דאַרפען זיי אויסגענוצט ווערען?

דער סאַמע וויכטיגסטער טהייל, אויף וואָס עס שטיצט זיך בעיקר דער קהלה בודזשעט, איז שוין אויסגעפערטיגט. די גמינע האָט זיך היי יאָהר עטוואָס צוגעאיילט, מיט אויסגעצייכנעטער זריזות איבערגעקעהרט דעם אָנגענומענעם סדר פון אַלע יאָהר און קודם-כל געזעהן, וואָס שנעלער פערטיג צו ווערען מיט דער שאַצונג'ס אַרבייט.

אַלע יאָהר פלעגט מען זיך נוהג זיין וואָס פריהער איידער אַלץ האָט די גמינע-פערוואלטונג בשותפות מיט'ן ראַט גוט בעאַרבייט דעם בודזשעט אויפ'ן קומענדיגען יאָהר, און ערשט דערנאָך איז מען צוגעטרעטען צוזאַמענשטעלען דעם „ראָזקלאַד", קלאַסיפיצירען די שטאַט-צאָהלער'ס און זיי איינטהיילען לויט ענטשפּרעכענדע קאַטעגאָריעס.

אַלעם ערשטענס האָט מען אָנגעהאַלטען כסדר'דיגע זיצונגען, אויף וועלכע דאָס היפּט-טהעמאַ איז געווען געגוי פעסטצושטעלען די פאַרגעזעהענע הוצאות, וואָס די גמינע דאַרף מאַכען אין משך פון דעם נייעם אָנקומענדיגען יאָהר און דערנאָך, אַז ס'איז קלאָר בעוויזען געוואָרען דורך בילט'ע ציפערען די אַלגעמיינע נויטיגע סומע, איז ערשט דאַמאָלס אַקטועל געוואָרען די פראַגע, ווי אַזוי צו פערשאַפען זיך די געלד-קוועלען און די פינאַנסיעלע מעגליכקייטען, כדי די אונבעדינגט-אַנערקענטע קהלה-הוצאות אָפּצודעקען.

אַזאַ טאַקטיק איז, פערשטעהט זיך, געווען פעראַנטוואָרטליך-פערפליכטענדיג און צוגלייך לאָגיש אויסגעהאַלטען, דען עס איז דאָך עלעמענטאַר-פערשטענדליך, דאָס וויבאַלד מען געהט איינמאָהנען שטייערען פון דער בעפעלקערונג, מוז מען פריהער וויסען די גרויס, און פון וואָס פאַר אַ סומע עס דאַרף געבילדעט ווערען דער ארויסגעלעגטער עטאַט-אָבצאָהל. כדי דאָס צו דערגעהן מוז אונבעדינגט פאַר דער ענדגילטיגער אָבשאַצונג קלאָר און מאַטעמאַטיש אויסגערעכענט ווערען די גרויס-פערהעלטניסמעסיגקייט פון די הוצאות.

מיר פערשטעהען נישט, וואָס דער הייגטיגער בודזשעט פון דער קהלה ווערט צונויפגעשטעלט ביי גאַנץ נייע סיסטעמען און מעטאָדען. לויט אונזער מיינונג האָט די גמינע געהאַט אַ אַלט-אויסגעטרעטענעם וועג, דעם וואָס אַלע יאָהר און נישט געברויכט צו אַנגאַזשירען זיך אין אַ זיג-זאַג-וועג און ב'ידים אַליין ארויסרופען געגענאיבער זיך אַ געוויסע אונצופרידענהייט.

מיר חזר'ען נאָך אַ מאָהל איבער: פריהער פאַר אַלצדינג האָט די גמינע בעדאַרפט פעסטשטעלען די ציפער, פון וועלכע עס בעשטעהען די אויסגאַבען פאַר'ן גמינע-פערסאָנאַל, ראַבינאַט, רעליגיעזע הצטרכות'ען אין אַלע-ארט סובסידיעס און לויט דער לעצטער אונטערגעשטראָכענער שורה, ארויסבעקומען אַט די ענטשפּרעכענדיגע סומע, וואָס דאַרף ביי קהל אויפגענומען ווערען מיט דער הילף פון די געשטעלטע שטייערען.

לויט בעגלויבטע ידיעות און אינפאָרמאַציעס, איז פאַרהאַן אַ גרונד-משער צו זיין, אַז אין דעם, וואָס מ'האָט הייגט פריהער פערענדיגט מיטן „ראָזקלאַד" איידער מ'האָט בעטראַכט דעם בודזשעט—איז די סבה — די איניציאַטיווע פון אַ בעקאַנטען דאָזאַר, וואָס האָט פּאָזיטיוו געוויסט, אַז ביים בודזשעט וועלען ענטשטעהען שאַרפע קאָנפליקטען בעת דעם בעשטימען דעם טהייל סובסידיעס פאַר פילאַנטראָפּישע און געזעלשאַפטליכע צוועקען. דער פּאָליטישער קוק פון דעם זעלבען דאָזאַר האָט דיקטירט צו מאַכען קודם-כל אַ שווייג מכח דעם בודזשעט, וועלכער קען אַמאָהל ביים בעהאַנדלען איהם שטערען די ראַליזירונג'ס אַרבייט פון „ראָזקלאַר".

דער דערמאָנטער ה' דאָזאַר (זיין בפירוש'ען נאָמען וועלען מיר נאָך אפשר דערמאָנען) האָט גוט פאָראויסגעזעהן, אַז צוטרעטענדיג אויסאַרבייטען דעם בודזשעט וועלען מעגליך ענטשטעהען צורייצטע שטימונגען און ס'וועט געשאַפען ווערען אַ זעהר נישט אנגענעהמע סיטואַציע ביי די סובסידיעס, ווי: פאַר די יודישע גימנאַזיעס, פאַך-קורסען, פאָלקס שולען, עמיגראַציע-פאַנד, סובסידיעס און חאַראַקטער פון געלד-שטיצע פאַר יודישע אַרבייטסלאָזע און אַלע אַנדערע נאַציאָנאַלע און קולטורעלע סובסידיעס.

דער פּאָליטישער חוש פון דאָזיגען געעהרטען ה' דאָזאַר האָט אויפגעפאַסט, אַז זיין געוויסענהאַפטע איבערצייגונג, וועט נישט קענען מסכים זיין אייף אַזעלכע „נאַרישע" סובסידיעס און אויב ער זאָל זיך ענטקעגענשטעלען און בעקעמפען זיי, קען די רוהיגע גמיטליכע לופט פערוואַנדעלט ווערען אין אַ שטורמישע עקספּלאָזיע-אַטמאָספערע, וואָס קען עלול זיין אַרונטער-צורייסען דעם באָדען צוצוגרייטען דעם „ראָזקלאַד", וואָס ברויך רעגולירען די אָבגעשאַצטע שטייערען פאַר דער יודישער בעפעלקערונג.

אין דעם בעטרעפענדען פאַל, ווען מיר קומען צו דער דאָזיגער מסקנא וועלען מיר באמת בעריהרען די פראַגע, צי איז ווירקליך בערעכטיגט דער שטייער-לאַסט, וואָס ווערט דורך דער גמינע ארויפגעלעגט כמעט אויף יעדען יודישען בירגער פון שטאָדט. מיר וועלען די פראַגע שטעלען גאַנץ אָפען אָהן שום הינטער-כוונות. מיר ווילען וויסען קלאָר איינמאָהל פאַר אַלע מאָהל,

---

י. מ. שויכעטזאָהן.

אין אפּגרונד

(אַ שפּאַנענדע געשיכטע פון היינטיגער צייט).

אַבער פון מיסטער פיליפ'ס פּלאַן, אַז ער זאָל הייסען וואַרטען דעם נעגער ביז'ן אנקומען פון אַ צווייטען טראַנספּאָרט סחורה, איז גאָרנישט געוואָרען, ווייל דער נעגער איז געשטאַנען אין אויפסנאַהם-צימער און פון דאָרט אַלץ געזעהן, וואָס דאָ קומט פאָר, איז מיט אַן אָנגעצונדענע רוגזה אַריינגעשפּרונגען צווישען דער גאַנצער חבורתא און אָנכאַפּענדיג מיסטער פיליפ'ן ביי די לאַצען איהם געטרייסעלט ווי אַ שטרוי מיט זיין ווילד נעגערישער קראַפט; ער האָט געזאָטען ווי אַ קעסעל און געקוויטשעט:

— הע, זשוליק, אויף דעם האָסטו גענומען גאָלד און ברילליאַנטען? איך צעטרייבער דיר דיין פּיסק און צערייס דיינע קונים ווי די הערינג, הערסט זשוליק איינער?

— מיסטער פיליפ האָט זיך אינגאַנצען געוואָרפען און געציטערט אין די האַיטע פויסטען פונ'ם נעגער; ער האָט געפיהלט, אַז ער קען צעמורשט ווערען, ווי אַ מפּיל קינד אינ'ם נעגער'ס הענד, אַז ער זאָל קיין קריה נישט טוהן.

האָט ער זיך אנגעהויבען בעטען רחמים ביי איהם, אַז ער גיט איהם זיין שטיקעל סחירה. דעמאָלט ערשט האָט איהם דער נעגער אָפּגעלאָזען און אין גרויסען עס-זאַל איז געוואָרען אַ טויט-שטילקייט.

די אינדיאַנער מיט די שוואַרצע האָבען אויך מורא בעקומען פאַר'ן נעגער, וועלכער איז דאָס מאָל געווען געקליידעט ווי אַ טשאַרקאַס, בעלאַדען מיט אַ סך געוועהר, מיט אַ רעוואָלווער, שווערד און אָהן אַ שיער מעסערליך, צעוואָרפען איבער דער בריסט.

די מיידלעך, נישט קענענדיג פערשטעהן די פרעמדע שפּראַך פון די ווילדע מענשען, האָבען דאָך געפיהלט, ווי דאָ האָט זיך דער ביטערער קאַמף צעבראָזיט נאָר צוליב זיי. און זייערע הערצער האָבען זיך געוואָרפען אין אַ בהלה'שער קאָנוואָלסיע.

סאַראַ און ליזאַ האָבען זיך איינגעשלאָסען אין די אָרעמס ווי שוואַכע שעפעלעך טוליען זיך אין דער וויסטע פאַר אַ גרויסען שטורם. זיי האָבען זיך אינגאַנצען געטרייסעלט פאַר שרעק צוקוקענדיג, ווי דער צעיושעטער נעגער איז אַזוי צעקאַכט, אַז אַנגסטען האָבען זיך איהם אַזש ארויסגעזעצט און פון זיינע גרינע אויגען שיטען זיך הייסע פונקען, ווי פון אַ בלאָז-זאַק...

די דאָזיגע „פונקען" זענען ארויפגעפאַלען דירעקט אויף זיי און האָבען זיי געגליהט ווי אָנגעברענטע שטעכעדיגע שפּילקעס.

סאַראַ און ליזאַ האָבען אינסטינקטיוו דערפיהלט, אַז זייער לאַגע איז

צי איז דער קהלה-בודזשעט א געגענשטאנד פאר ליידענשאפטליכע דעבאטען, דיסקוסיעס און געגענזייטיגע אמביציעס, אדער דער בודזשעט דארף בעטראכט ווערען אלס פינאנס-אפאראט וועלכער איז דער איינציגער לעגאלער ארגאן, וואס האט עפענטליכע רעכט און דערגרייכבארע מעגליכקייטען אריינצובלאזן א רוח חיים און אימפולסיוון בעוועגונג'ס קראפט אין אלע אונזערע פילאנטראפישע, געזעלשאפטליכע און קולטורעלע אינסטיטוציעס. מיר מוזען מיט דער פולסטער זיכערקייט קאנסטאטירען, אז א בעדייטענדער טהייל פון בודזשעט, וואס ווערט געדעקט מיט די פאלקס-גראשענס פון די ברייטע יודישע מאסען, דארף אונבעדינגט פערווענדעט ווערען אויף פראדוקטיווע צוועקען, אויף געזונטער און פעטער צו מאכען די וואקעלדיגע יסודות פון אונזער עקאנאמיש לעבען, אויף צו ענטוויקלען און לעבענס-פעהיג צו מאכען אונזערע יונגע אונטערוואקסענדיגע דורות.

אויב מיר זאלען אויף ווייטער זיך בעציהען מיט בטיל און גרינגשעצענדיגע גלייכגילטיגקייט, און אבזאגען זיך פון פלאן צו רעאליזירען די פאך-קורסען, וואט-זשע וועט ווערען מיט די הונדערטער ארימע קינדער, וואס בלאנקען ארום אויף הפקר אהן געזעלשאפטליכע שוץ און אויפזיכט? צי דען זאלען מיר פערגרעסערען דעם אזוי אויך גענוג יודישען דלות? און צי זאלען מיר פערמעהרען די לופט-פרנסות וואס ביי א ליאדע ווינדטעל ווערען זיי אומגעשטירצט און אויסגעראטען מיט'ן ווארצעל? צי קענען מיר גלייכגילטיג צוקוקען, ווי די צוויי יודישע גימנאזיעס ראנגלען זיך כסדר מיט זייער עקזיסטענץ און ווערען בעדראהט פון דער סכנה פערמאכט צו ווערען? ווי איז געהערט געווארען, אז אזא שטאדט ווי ראדאם זאל נישט האבען איין יודישע פאלקס-שולע? צי האט די קהלה איין גרויסע יודישע פאלקס-ביבליאטעק? ווי אזוי זעהען אויס די סובסידיעס פאר נאציאנאלע צוועקען אין בודזשעט פון פאריגען יאהר? מיר זענען להלוטין נישט דאגעגען די סובסידיעס פאר רעליגיעזע ענינים, ווי פאר ערציהונג און למוד. מען ברויך דאך געדענקען אין די עקאנאמישע קולטורעלע, נאציאנאלע און וועלטליכע פראגען אויך.

די, וואס קאלקולירען און מעסטען מיט'ן שטייער-אפאראט דעם עטאט-אבצאהל, ברויכען זיך נעמען גוט אין זכרון אריין. אז די רייהען פון די עטאט-צאהלער'ס רעקרוטירען זיך פון דריי עלעמענטען: רעליגיעזע, נאציאנאלע און וועלטליכע. און עס איז א זעלבסטפערשטענדליכע זאך, אז די לעבענ'ס פראגען און אינטערעסען פון יעדען איינעם פון זיי מוזען בעריקזיכטיגט ווערען, ווייל דערויף צאהלט יעדער עטאט-שטייער. און אויב פאר זייערע אבגעשפארטע גראשענס און זלאטעס ווערט נישט אויפגעטוהן דאס, וואס יעדער איינער פון די אויבענאויסגערעכענטע ווינשט זיך, הייסט דאס שוין נישט גזילה און מ'האט קיין רעכט נישט צו-נעמען ביי זיי קיין געלד!

אויף בלויז צו-צו-ווארפען יעדען איינעם א ביינדעל ברויך מען נישט בעשווערען די שטאדט מיט א בודזשעט אויף בלויז אויסהאלטען דעם גמינע-פערסאנאל, ראבינאט און אנדערע רעליגיעזע נויטווענדיגקייטען קען גענוגענד זיין די פראצענטער-הכנסה, וואס די גמינע בעקומט פון דער שחיטה.

דאס פערגאנגענע יאהר 1925 האט די גמינע געהאט פון דער שחיטה 51 טויזענד זלאטעס און די אויסגאבען פאר'ן גמינע-פערסאנאל, ראבינאט און אנדערע הוצאות האבען בעטראפען 55 טויזענד זלאטעס. דאס היינטיגע יאהר פראיעקטירט זיך, אז די גמינע זאל בעקומען פון דער שחיטה א פיל-פאכיג גרעסערע הכנסה, הייסט וויבאלד, אז מיר זאלן די בלויזע לפנים'דיגע און אבי יוצא-וועגען-סובסידיעס אוועקשטעלען אין א זייט, קומט אויס, אז מען ברויך לגמרי נישט בעשטייערען די שטאדט. די פילאנטראפישע פערזארגונג מצד דער גמינע וואלט אויך קיין סך נישט געליטען דערפון. איידער צו סובסידירען „עזרה" מיט א נישטיגע הילפ'ס-אונטערשטיצונג איז שוין גלייכער גארנישט, ווייל דאן וועט קיינער שוין נישט זאגען, אז ער צאהלט פאר דער אינסטיטוציע דערמיט, וואס ער צאהלט אין גמינע אריין, און ער וועט זיך במילא נישט ענטזאגען צו צאהלען דירעקט נאר דער אינסטיטוציע.

אויב מיר פיהרען שוין יא איין א בודזשעט, פאדערען מיר פאר אונזער געלד, אז די יודישע גימנאזיעס זאלען בעקומען אזא סובסידיע, וואס זאל ערמעגליכען זייער עגזיסטענץ, פון אונזער געלד ווילען מיר, אז א גרויסער טהייל ארימע שילער און שילערינס אין די יודישע גימנאזיעס זאלען בעקומען ענטשפרעכענדע הנחות און אפילו ביז בעפרייען זיי גענצליך פון שכר-למוד, דערויף צאהלען מיר, מיר פערלאנגען נישט קיין נדבות, אז מען זאל צווארפען די גימנאזיעס אפאר טויזענד זלאטעס אבי פטור צו ווערען פון זיי. מיר האבען דאס רעכט צו פאדערען, אז די קהלה זאל טראגען אויף זיך דעם עול פון די יודישע גימנאזיעס, און זארגען וועגען זייער גורל. ווייל שמערצליך און באמת אונפערצייהלונג איז דער פאקט, וואס דער דירעקטאר פון די יידישע גימנאזיעס מוז אכט טעג אין דער וואך אבשטעהן ביז צוויי א זייגער מיט די פערשידענע בעלי חובות, וואס קומט געלד ביי די גימנאזיעס און ביי זיי רחמים בעטען, אז זיי זאלען פראלאנגירען און נישט ארויסשטעלען אויף א ליציטאציע דאס ביסעל שול-ווירטשאפט. אנשטאט, וואס דער דירעקטאר ברויך ווידמען זיינע טעג און שעה'ען פאר דער לעהרע פון זיינע שילער און שילערינס איז ער געצוואונגען זיך צו בעשעפטיגען מיט די בעלי חובות און בעטען חסד, אז די גימנאזיעס זאלען נישט צוגעפיהרט ווערען צו ענדגילטיגע אויפלעזונג. אויך מוז ווי אמשנעלסטען פערווירקליכט ווערען די

אהן אנ'אויסוועג און אין די ברייטע, נעגערישע אויגען געזעהען זייער טיפען אפגרונד, אין וועלכע זיי וועלען סוף כל סוף פערזונקען ווערען...

דער נעגער איז דערווייל נישט אפגעשטאנען, געוואלדעוועט מיט אזא אימפעט און מיט אזא טעמפעראמענט, וואס נאר די איינוואוינער פון די הייסע לענדער זענען עס בכח. די אינדיאנער האבען אויך געבושעוועט און ס'איז געווארען א געברומעריי, א וואורטשעריי, ווי צווישען וועלף, בעת זיי כאפען א רויב.

סארא און ליזא זענען געווען דער מיטעל פונקט, ארום וועלכען ס'האט זיך קאנצענטרירט די טייוועלשע שלאכט פון די אויפגעברויזטע ווילדע ליידענשאפטען און דער מארק פון פרויען האנדעל ביי מיסטער פיליפ'ן איז אנגעפיהלט געווארען מיט'ן זעלבען היכען פייער, וואס ווערט ארויסגעשפיגען פון הונגעריגע קעץ, ווען זיי בעפאלען מייז און יעדער וויל דעם קרבן אין זייערע שוימיגע צייהן פריהער אנקריגען.

נאכן נעגערס אוואנטורע איז דער גאנצער פלאן פון מיסטער פיליפען געענדערט געווארען און די שווארצע מיט די אינדיאנער האבען געמוזט איינגעהן אויף א גייטם אויסגלייך, וואס איז בעשטאנען דערין, וואס ליזא ווערט פערקויפט צום ראש פון די אינדיאנער, דריי פון די מיידלעך צו זיינע חברים און די רעשט דריי צו די שווארצע, וועלכע מיסטער פיליפ מיט מענדעלע האבען אוגעטשיאוירען, אז זיי בעקומען ביים צווייטען „טראנספארט" פיל שענערע, אויפן ארט, פון ליזא

דער נעגער האט בעקומען דאס זייניגע.

פאר פרייד האט ער זיך צוקישט מיט פיליפ'ן און איבערהויפט מיט מענדעלי'ן, ביי וועלכען ער האט בעשטעלט נאך סחורה און אפילו איהם געטרויט נאך א שענע פערל אלס האנד-געלד, ווי אויך אנ'אדרעס, פון וועלכען עס איז געווען צו זעהן, אז ער איז א פרינץ און וואוינט נעבען מעקסיקא.

א גרויזאמעס בילד האט מיט זיך פארגעשטעלט דאס פערנעהמען די „סחירה", די יללות און די פערצווייפעלטע געוויינען פון סארא און ליזא זענען געווען אונבעשרייבליך. עטליכע מאהל האבען זיי גע'חלשט. נאר ווער האט אויף דעם אלעם געקוקט! ווי מערדערס, מיט שמאלענע הערצער זענען די פרויען-הענדלער געשטאנען און בעטראכט די קאסטבארע טייערע חפצים, די דאלארען מיט די ענגלישע פונטען און זייערע קאלטע פנים'ער האבען געשיינט פאר פרייד, ווי זיגער, וואס שטעהען ביי זייער רויב און עס ארט זיי ניטש די געשרייען פון די געפאנגענע און געפייניגטע.

שוידערליך איז געווען צוצוקוקען, ווי ביידע געליבטע חבר'טארינס, סארא און ליזא זענען זיך אויף די העלדזער געפאלען, היסטעריש זיך צעוויינט און געזעגענט. אפילו די „הייזעל-מיידלעך", אט, די פראסטיטוטקעס פון דער גראבער בעלא'ס ערשטען שטאק, האבען אייך ספאזמען בעקומען אינמיטען די ארעמס פון זייערע קויפער און האבען אין יענער פערצווייפעלטער מינוט געדענקט אין גאט, צו וועלכען זיי האבען זיך געווענדעט מיט א זיפץ:

(פארטזעצונג קומט).

פאך-קורסען, אז אונזערע קינדער זאלען האבען די מעגליכקייטען אויסצובילדען זיך אלס קוואליפיצירטע פאכמענער און גלייכצייטיג אלס אינטעליגענטע און געבילדעטע בעלי מלאכות.

אויך מוזען מיר האבען א מוסטערהאפטע איינגעארדענטע תלמוד-תורה, עטליכע יודישע פאלקס-שולען פערלאנגען די וועלטליכע און קולטורעלע יודישען מאסען, וועמענ'ס גראשענס און זלאטעס דער גמינע-עטאט מיידט אויך נישט אויס. אין בודזשעט דארף אריינגעשטעלט ווערען א בעדייטענדיגע סומע אויף עמיגראציע-צוועקען, אז היגע עמיגראנטען זאלען נישט בדויכען זיין אנגעוויזען אויף פראטעקציע-זכיות און חסדים פונ'ם „אויסדערוועהלטען פרנס" אין בודזשעט דארף אויך זיין אנגעוויזען א הילפס-פאנד פאר יודישע ארבייט'סלאזע, וואס דרעהען זיך ארום אהן שום ארבייט און ליידען נויט און דחקות. אין בודזשעט דארפען אויך האבען א ארט אלע אנדערע פערשידענע נאציאנאלע בעדערפעניסען.

דאס זענען לפי ערך די אומבעדינגט-נויטיגע פאזיציעס, פון וועלכע דער קהלה-בודזשעט דארף געבילדעט ווערען. דאס איז דער אויסדריקליכער פערלאנג פון דער גאנצער יודישער בעפעלקערונג אין ראדאם.

מיר ווייסען גאנץ גוט, אז די וואס שטעהען ביים רודער ווערען מיילמאל פער'שכורט פון זייער צייטווייליגער תקיפות און הערען זיך אפילו נישט צו, ווי דאס קול פון גאס רופט און וועקט צו נוצליכע און פאזיטיווע מעשים, ווי די מאסען פאדערען די פערווירקליכונג פון די צוגעזאגטע הבטחות. מיר ווייסען עס, אבער א טעות האבען זיי, די, פון די מאסען-געוועהלטע, אז זייער ציניש און בעוואוסטזיניג פערשוויגען וועט נישט ווי געהעריג אפגעשאצט און פערשטאנען ווערען פון די, וואס שפארען אב פון זייער ביסען ברויט צו גראשען'ס און זלאטעס און צאהלען עס אריין אין דער גמינע...

שווייגען איז א מאהל א אנזאג אויף א גרויסען שטורעם...

ב. צוויג.

א וויץ, וואס איז נישט דוקא א יודישער

דער בעזוך פון פראפ. קעמערער אין פוילען, וועלכער איז געקומען צוליב דיאגנאזע - פעמים האט ארויסגערופען לעבהאפטע אויסטייטשונגען אין דער פרעסע. און אויב מען ספק'ט זיך שטארק, צי וועט דער פראפעסאר ברענגען מיט זיך א רפואה שלמה, הערשט די איבערצייגונג, אז בדרך סוגעסטיע וועט דעם חולה דאך לייכטער ווערען.

איצט האט דער פראפ. קעמערער איינגעלאדען דעם דעפ. ווישליצקי אויף א קאנפערענץ וועגען דער לאגע פון די יידישע סוחרים אין פוילען.

וואס דעפ. ווישליצקי וועט איהם האבען צו דערצעהלען, ווייסט יעדער יוד: כ'איז א זעהר קורצע, ביטערע געשיכטע, וואס ווערט אויסגעשעפט מיט'ן פאלגענדען וויץ, וועלכע געפינט זיך אין „איל. קוריער צאדזשעני":

„דער אמעריקאנישער זאך-קענער, פראפ. קעמערער האט בשום אופן נישט געקאנט פערשטעהן די סיבה פון די איצטיגע קלאגעדיגע פערהעלטענישען אין פוילען. האט מען איהם געבעטען, אז ער זאל ארויס אויף דער שווארצער בערזע און א פרעג טוהן ביי די יודען. פראפ. קעמערער האט זיך געפאלגט, און זיך געווענדעט דארטען צו די הערען הירשפעלד און געשווינד, זיי זאלען איהם ערקלערען די סיבות פון דער צרה'דיגער לאגע.

— אייער מלוכה איז דאך רייך! — האט ער געזאגט – איהר האט א לאנדווירטשאפט, וואס איז אייך בכח צו דערנעהרען! איהר האט האלץ!

— נו, פארוואס דען נישט?—האבען געענטפערט די צוויי יודען.

— איהר האט גרויסע רייכטימער אונטער דר'ערד: זאלץ, קויהלען, נאפט..

— נו, פארוואס זאלען מיר נישט האבען?

– איהר האט אויך ליבהארציגע, איידעלע מיניסטארען... טא פארוואס זשע איז אייער לאנד אזוי ארעם?

— מיר וועלען עס אייך באלד קלאר מאכען — האבען די יודען געענטפערט — ווייסט איהר, אונזער לאנד איז טאקי גאר נישט מחויב צו זיין ארעם פוילען וועט אבער אויפהערען צו זיין ארעם ערשט דאן, ווען די אוצרות פון אונטער דער ערד, ווי זאלץ, קויהלען און נאפט וועלען ארויסגעברענגט ווערען אויף דער ערד, און די מיניסטארען, וועגען וועלכע איהר רעדט, וועלען אריינגעברענגט ווערען אונטער דער ערד"...

אט דאס איז דער וויץ — דער אומגעלומפערטער וויץ פון א פוילישער צייטונג - און ווייזט אויס, אז פראפ. קעמערער איז אויך א... וויבלער, כל זמן ער דארף זיך ערשט פון יודען דערוויסען, וועגען דעם דאזיגען — אמת!

מן.

איבער א שרעקליכע חלום האט א רייכער בחור געמוזט חתונה האבען מיט א ארימער קוזינקע.

פון לאדז שרייבט מען אונז:

אויף אלט שטאדט און באלוט, דערציילט מען איצט פאלגענדע מעשה, וועלכע קלינגט ווי א פאנטאסטישע לעגענדע—איז אבער א מעשה-שהיה, וואס האט געטראפען אין א יודישער משפחה אין לאדז:

מיט א צייט צוריק איז ביי א באלימער יוד, וועלכער איז גוט בעקאנט אונטערן נאמען דער בלינדער גלעזער, געשטארבען די פרוי.

דער בלינדער גלעזער איז געבליבען אן אלמן מיט 2 יונגע טעכטער, וועלכע האבען אבער נישט געקענט קלערען וועגען א שידוך-טוהן, מחמת זייער פאטער, דער גלעזער האט נישט פארדינט און געלעבט אין נויט און דחקות.

דעם גלעזערס פרוי, וועלכע איז געשטארבען, האט אבער איבערגעלאזט אין לאדז א רייכע שוועסטער, וועלכע האט געהאט א זון אין עלטער פון 22 יאהר.

און—דא קומען מיר צו צום אנהויב פון דער געשיכטע, פון וועלכער די רייכע פרוי איז אויך געשטארבען.

די רייכע שוועסטער פון דער געשטארבענער פרוי איז מיט עטליכע חדשים צוריק איינמאהל אויפגעשטאנען פון שלאף און דערציילט, אז איהר פארשטארבענע שוועסטער איז איהר געקומען צום חלום און איהר געמוסרט, פארוואס זי אינטערעסירט זיך וויניק און שטיצט נישט די יתומים-מיידלעך פון דער פארשטארבענער שוועסטער.

באלד נאכדעם, האט די רייכע שוועסטער אנגעהויבען טאקע צו שטיצען די ביידע מיידלעך, זיי עטליכע מאל געשיקט געלד און הלבשה. — אבער דאס האט נישט לאנג געדויערט. די שטיצע האט גיך אויפגעהערט און די רייכע שוועסטער האט ווי פערגעסען אן איהר חלום.

ביז — מיט עטליכע וואכען צוריק האט די רייכע ווידער דערצעהלט, אז איהר ארימע שוועסטער איז נאך אמאל געקומען איהר צו חלום און ווידער איהר געמאכט פארוואורפען, פארוואס זי האט פערגעסען איהר הבטחה און דערביי זאל די טויטע האבען פערלאנגט פון איהר רייכער שוועסטער נאך עפעס, דהיינו: אז איהר זוהן מוז חתונה האבען מיט איהר עלטערער יתומה. די טויטע האט דאן אין חלום געזאגט זאגען צו דער שוועסטער, אז כדי זי זאל נישט גרינגשעצען א חלום, גיט זי איהר א ביס אין פוס.

צו מארגענס אין דער פריה האט די איבערגעשראקענע רייכע שוועסטער טאקי בעמערקט אויף איהר רעכטען פוס א צייכען פון א ביס. דאס האט אויף דער פרוי געמאכט א שווערען איינדרוק. זי האט אנגעהויבען צו קרענקען און גלייכצייטיג אנגעהויבען טראכטען וועגען ערפילען דעם פערלאנג פון איהר טויטער שוועסטער.

איהר געזונד'ס-צושטאנד איז דערווייל געווארען אלץ ערגער, אזוי, אז דאקטוירים האבען איהר מעהר נישט געגעבען קיין האפענונגען צום לעבען.

און ווען די רייכע, אבער קראנקע שוועסטער איז שוין געלעגען אויפ'ן טויטען-בעט האט זי צוגערופען איהר איין איינציגען זוהן און איהם באשווארען מיט די ווערטער:

– מיין זוהן, איך שטארב, איך באפעל דיר דעריבער, אז די זאלסט באלד נאך מיין טויט חתונה האבען מיט מיין עלטערער שוועסטער'ן - טאכטער, ווייל צוליב דעם גייה איך איצט פריה פון דער וועלט. ביים קבר ווערסט מיר אויך נאך אמאל שווערען מקיים צו זיין מיין פארלאנג און דעם פארלאנג פון מיין טויטער שוועסטער.

דער זוהן האט די מאמען צוגעזאגט צו ערפיהלען איהר פארלאנג.

די מאמע איז טאקע אין עטליכע שעה ארום געשטארבען און ביים אפענעם קבר האט דער זוהן צוגערופען צו זיך די עלטערע טאכטער פון זיין מומע און ביידע האבען זיי אנגענומען די קאלטע האנד פון דער פארשטארבענער מוטער און מומע און איהר מודיע געווען, אז זיי וועלען צו שלשים חתונה האבען.

א שטראם פון טרערען און א יאמערליך געוויין האט אויסגעבראכען ביי אלע וואס זענען געשטאנען ביים קבר.

דער זוהן האט טאקע געהאלטען די הבטחה און חתונה געהאט מיט זיין ארימער קוזינע. — ט.

ה׳ קעסטענבערג בעמיהט זיך צו רעהאביליטירען פאר דער שטאדט לאדז.

דער מיטינג פון ה׳ קעסטענבערג ציהט צו אין לאדזער פילהארמאניע־זאל א גרויסען עולם פון פערשידענע קרייזען. — די רעדע פון ה׳ קעסטענבערג ווערט פיל מאל איבערגעריסען דורך איראנישע צווישענרופען און שטורמישע אינצידענטען.

(פון אונזער לאדזער קארעספאנדענט).

די ערעפנונג

ביי א פולנעפאקטען זאל עפענט דער לאדזער ראטמאן ראגאווי, פארשטעהער פון „פועלי אמוני ישראל" די פערזאמלונג מיט א קורצע רעדע און גיט דאס ווארט דעם ה׳ קעסטענבערג.

די רעדע פון ה׳ קעסטענבערג

קודם־כל וויל איך אנווייזען אויף דער סבה, וואס האט מיך געברענגט, אז דער רעפעראט זאל געהאלטען ווערען אין לאדז, איך וויל אבער מיטטיילען, אז אזעלכע רעפעראטען וועלען פארקומען נישט נאר אין לאדז נאר אויך אין אלע אנדערע גרעסערע שטעדט אין פוילען. (א שטימע אין זאל: אין ווארשא נישט). אין ווארשא אויך (עס ווערט א גרויסער טומעל) דער, וואס האט געשריגען, אז אין ווארשא נישט. דער ווייסט א ודאי, אז אין ווארשא זענען פערהאנען מעהר שרייערס, מעהר שטערער׳ס. שרייען איז נישט קיין קונץ, שרייען קענען אפילו אזעלכע בהמות, וואס קענען נישט רעדען און האבען נישט קיין פארשטאנד. איך וויל נישט, אז איהר זאלט צופראבירען מיינע געדאנקען. איך בין נישט אהער געקומען אגיטירען פאר מיר אלס סיים־דעפוטאט, אדער אלס רב אין לאדז (שטימען: מיר וועלען אייך קיין מאנדאטען מעהר נישט געבען).

ווען עס שמעקט אין גאס מיט דעמאקראטיזם מיט געוויסען־פרייהייט, מוז עס זיין פאר אלע גלייך, איך מוז איצט נעהמען דאס ווארט פאר דער עפענטליכקייט, ווייל אויב די יודישע פרעסע וואלט מיר געגעבען דאס ווארט, וואלט איך נישט געדארפט האלטען קיין רעפעראטען.

איך בעשולדיג מיט גארנישט די יודישע פרעסע, עס קען זיין, אז זי איז געווען אינספירירט זי האט נישט אויסגעהערט ביידע צדדים, איך אפעליר צו אלע צוהערער אויסצוהערען מיין רעפעראט און דערנאך וועגען דער גאנצער אנגעלעגענהייט אויסגעבען א מיינונג.

איך וויל דא נישט קיינעם פוגע בכבוד זיין, נאר זיך פערטיידיגען, ווייל דער ענין, וועגען וועלכען איך רעד איצט איז ארויסגעטרעטען פון די לאקאלע גרעניצען און איז ארויסגעטראגען געווארען אין דער עפענטליכקייט.

די עפענטליכקייט האט בעוואוסט מיט אזא אינטערעס אויפגענומען זישע ברייטבארד, שטייגער־פראצעס און דער נאך דעם ענין פון הרב קעסטענבערג. איך בין זעהר צופרידען, וואס איך רעד איצט אין לאדז, ווייל די יודישע פרעסע אין לאדז האט דעם גאנצען ענין בעהאנדעלט גאנץ אביעקטיוו. דעריבער האב איך געפונען פאר נויטיג צו לייענען דעם ערשטען רעפעראט אין לאדז (שטימען: מיר דאנקען אייך פאר דער טובה).

דער ערשטער טעזיס מיינער איז: ווי איז געווען די לאגע פון די פריערדיגע רבנים אין ראדאם".

ראדאם איז איינע פון די גרעסטע יודישע קהלות אין פוילען, וועלכע בעזיצט לומדים, געזעלשאפטליכע טוער, אבער ליידער זענען דארט פאראן מענשען, וועלכע ווילען ארויסרופען מחלוקות אין דער קהלה, איך ווייס נישט, צי דאס איז צוליב אייגענעם נוצען, צוליב האס, אדער פריוואטע אמביציעס.

מיט 90 יאהר צוריק איז אין ראדאם געווען רב דער בעוואוסטער גאון ר׳ יהושע, אן אייניקעל פון „נודע ביהודה" און דעם דאזיגען רב האט מען נישט איינמאל מיאוס בעליידיגט, אפילו אין שוהל בעת התפלה. שפעטער איז געווען רב ר׳ שמואל מאהיליווער און אויך איז געווען דאס זעלבע און אזוי האט זיך געצויגען ביז צום היינטיגען טאג.

די ערשטע צייט פון מיין רבנות (געשרייען: דערצעהלט ווי אזוי זענט איהר געקומען צו רבנות!), עס ווערט א שטארקער טומעל, מ׳לויפט איבער׳ן זאל און ס׳הייבען זיך שוין הכאות. עס דויערט א לאנגע ווייל ביז דער עולם בערוהיגט זיך.

קעסטענבערג רעדט ווייטער:

זייענדיג אין ראדאם און לערנענדיג ביי מיין פאטער זאל לעבען, וועלכער געפינט זיך דא אין זאל, האב איך נאכדעם ווי הרב טרייסטמאן איז איבערגעגאנגען קיין לאדז, בעקומען א כתב הרבנות פון די אנגעזעהענסטע בעלי־בתים, איצט זאגען זיי, אז זיי האבען געמיינט דאס זיי שרייבען אונטער א שטר המק. די מאטיווען פון מיינע געגנער באלד אין אנהויב זענען געווען: אז איך בין א ראדאמער און אז איך בין צו יונג.

ס׳איז געווען אין יאהר 1914 בעת ראדאם איז אריינגעצויגען געווארען אין קריגס־געביט, אויף ראדאם און די אומגעגענד זענען אראפגעפאלען גרויסע אומגליקען, אין סטאשעוו זענען אום יום־כפור געהאנגען געווארען 11 יודען דורך די רוסען, נאך ראדאם איז אפגע-

פרעזידענט קולידזש בעפרייט א באנדיט פון 25 יאהר טורמע,

כדי מען זאל איהם קענען אויפהענגען.

דער בערימטער ניו־יארקער באנדיט טשאפמאן איז בעגאנגען צוויי מארדען אין צוויי פערשידענע שטאטען פון אמעריקא. פריהער איז ער גע׳משפט געווארען פאר איין מארד אין אטלאנטא און איז דארט פערמשפט געווארען צו 25 יאהר טורמע. אין א יאהר ארום איז פארגעקומען דער משפט איבער איהם אין הארטפארד (שטאדט קאנעקטיקוט) פאר א צווייטען מארד און ער איז פעראורטיילט געווארען פאר׳ן דאזיגען מארד צו הענגען. דאכט זיך גוט!.. אדער אויב נישט אזוי גוט, איז יעדענפאלס אלץ קלאר. די פעראייניגטע שטאטען פון אמעריקא האבען זיך אבער אין דאזיגען פאל פערפלאנטערט, אזוי ווי יעדער שטאט האט זיינע געריכטען, טורמעס און זיינע געזעצען. האבען די אדוואקאטען פון פעראורטיילטען טשאפמאן ארויסגעשטעלט א פאדערונג, אז מען זאל זייער קליענט פריהער אפשיקען צוריק אין אטלאנטער טורמע, וואו ער זאל אפזיצען זיינע כשר פערדינטע 25 יאהר, אויף וועלכע ער האט די „פולע בירגערליכע" רעכטען, און אז די הינריכטונג, צו וועלכער ער איז פערמשפט געווארען אין הארטפארד זאל אויף א פאר צעהנדליג יאהר ווערען אפגעלייגט. די דאזיגע טענה האט משמעות געווירקט אויפ׳ן געריכט, וועלכער איז געבליבען שטעהן אין פערלעגענהייט, מען האט אבער גיך געפונען א מיטעל צו דעם פאל. פרעזידענט קולידזש האט אונטערגעשריבען דעם באנדיט אן׳אמנעסטיע פון מארד, וואס ער איז בעגאנגען אין אטלאנטע און אזוי ארום איהם געשאנקען די 25 יאהר טורמע. גוטאהן האט דער פרעזידענט די „טובה" טשאפמאנען מיט׳ן איינציגען ציל, כדי צו געבען דעם שטאדט קאנעקטיקוט די מעגליכקייט טשאפמאנען אויפצוהענגען אהן בעזונדערע יורידישע שוועריגקייטען.

האבען אבער די אדוואקאטען פון באנדיט זיך בעווארענט אויך קעגען קולידזשעס „נאבעלער" אמנעסטיע און ווען מען האט טשאפמאנען אין געפענגעניש געבראכט די בענאדיגונג פון פרעזידענט האט ער ערקלערט: היות ווי ער האט קיין בענאדיגונג נישט געבעטען, קען איהם דער פרעזידענט מיט געוואלד אויך דאס נישט געבען".

יעצט וועלען די אמעריקאנער געריכטען זיך דארפען ארויסזאגען וועגען דעם צו מעג א פרעזידענט „אמנעסטירען" אימיצען קעגען זיין ווילען אדער נישט?

די גאנצע געשיכטע וואלט געקענט אויפגענומען ווערען, ווי א ביטערער וויץ ווען עס וואלט נישט געווען קיין ניכטערער אמת.

קומען דער בעוואוסטער צורר - יהודי גענעראַל עיוערט, וועלכער האט געהאַנגען און געשאָסן יודען אומעטום וואו ער איז געקומען.

באַלד ווי ס'איז אָנגעקומען די ידיעה, אַז די רוסען קומען קיין ראַדאָם, האָבען אַלע פערמעגליכע אָנגעהויבען פערלאָזען די שטאָדט, עס זענען נאָר געבליבען די אָרימע לייט, איך, וועלכער האָב אויך געהאַט די מעגליכקייט צו ענטלויפען, בין געבליבען מיט די אָרימע לייט, איך בין געבליבען מיט זייער נויט. און, אין א פרייטאָג פאַרנאַכט, א שעה פאַר ליכט-צינדען האָט מען מיך, מיין פאָטער און צוויי דיינים גערופען צום קאָמענדאַנט, מ'האט אונז געשטעלט פאַר א קריגס-געריכט און פער משפט צום טויט דורך הענגען. די לאַגע איז געווען אָהן אייסוועג, די יודען פון ראַדאָם זענען געווען אָהן אַן עצה, פונקט דעמאָלט זענען אויך געהאַנגען געוואָרען דריי קדושים, צווישען וועלכע ס'איז געווען דער זוהן פון אַלעקסאַנדרער רבי'ן. אונז איז נישט געבליבען עפּיס אַנדערש ווי זאָגען וידוי. דאַן האָט דער דעמאָלטיגער בירגער-קאָמיטעט אַוועקגעשיקט א דעלעגאַציע, וועלכע איז בעשטאַנען פון גייסטליכע. זיי האָבען קיים אויסגעבעטען, אַז מ'זאָל אונז בעפרייען, ביז דער גענעראַל עווערט וועט אונז שענקען דאָס לעבען.

דער דאָזיגער טאָג איז געוואָרען א היסטאָרישער איז אונזער משפחה.

די אַלע עדות, וועלכע האָבען געזאָגט לטובת מיר זענען פערשריגען געוואָרען אלס אסימילאַטאָרען, ווי למשל, דער עדות בעקערמאַן, איך ערקלער, אַז בעקערמאַן איז דער, וועלכער האָט אויפגעבויט די שוהל, פרעזעס פון יודישען שפּיטאָל און פון בית־יתומים.

איך וויל דאָ אויך נישט בעריהרען קיין פערזענליכע מאָמענטען, איך וויל אייך אויך נישט דערצעהלען קיין נסים, נסים קען נאָר פאַרווייזען גאָט אַליין, אָבער לײדער מוז איך דאָ אויסגיסען מיין גאַנצע נשמה, ווייל מ'האָט מיך בעשולדיגט אין שרעקליכע פערברעכנס און איך פיהל מיך אונשולדיג.

ווען איך וואָלט מיך געפיהלט שולדיג וואָלט איך נישט געהאַט דעם מוט ארויסצוטרעטען פאַר אַזאַ גרויסע עדה יודען, וועלכע זענען יעצט די איינציגע, וואָס הערען מיך אויס.

ווען פון ראַדאָם זענען אַרויס די ריסען און עס זענען אַריין די עסטרייכער, האָב איך געמוזט זיך אַריינבירען, וואָס צו טוהן, איך האָב געזעהען ווי די אָרימע בעפעלקערונג הויבט אָן, וואָס אַמאָל מעהר צו האַנדלען, עפּעגען די געוויצלבער א.א.וו. איך האָב דער בער דעמאָלס געהאַלטען א ורשה אין שוהל און אדורכגעפיהרט דעם געדאַנק, אַז מיר מוזען זיין א ביסעל איינגעהאַלטענער, איך האָב נאָך מורא געהאַט, אַז דאָס רעדעל זאָל זיך נישט איבערדרעהען און די רוסען זאָלען צוריק אַריין אין שטאָט.

אויפ'ן דריטען טאָג האָט מען מיך גערופען צום עסטרייכישען אויספאָרשונגס ריכטער און מיך בעשולדיגט, אַז איך האָב אַגיטירט געגען די עסטרייכער.

א צווייט מאָל איז געקומען צו מיר א יוד אברהם יעקב שרייבער און האָט מיך געבעטען, ווי אַזוי ער זאָל זיך נוהג זיין צוליב דער פעראָרדנונג אָפּען צוהאַלטען די טאַבאַק-געוועלבער אים שבת, איך האָב איהם געענטפערט, אַז ער זאָל עפענען נאָר אין זעהר א דרינגענדער נויטווענדיגקייט, מיט עטליכע טעג שפּעטער האָט מען דעם יוד גערופען צום עסטרייכישען קאָמענדאַנט און איהם אויסגעפאָרשט, צי דער רב קעסטענבערג האָט אַגיטירט געגען דער פעראָרדנונג פון דער מאַכט.

ווען ראַדאָם איז געוואָרען דאָס אמת'ע קריגס-געביט און שראַפּנעלען האָבען אָנגעהויבען פליהען אין שטאָדט אַריין, איז געגרינדעט געוואָרען די אָפּטיילונג פון רויטען קרייץ, נישט בלויז פון רחמנות צו די פערוואונדעטע, נאָר אויך פּאָליטיש בין איך אַריינגעטרעטען אין פּרעזידיום פון רויטען קרייץ, כדי צו בעווייזען, אַז יודען שטעהען נישט אָפּ פון זייערע בירגערליכע פליכטען אויף די ערטער, וואו זיי געפינען זיך.

מאַקס נאָרדוי האָט געזאָגט אין זיינע פּאַראַדאָקסען: ס'איז זעהר אונאַנגענעם ווען מען הערט אויס לויבגעזאַנגען וועגען זיך אַליין, עס איז אָבער נאָך אונאַנגענעהמער ווען מען מוז זיך אַליין לויבען, איך מוז מיך אָבער רעהאַביליטירען פאַר דער עפענטליכקייט געגען די שווערע בעשולדיגונגען, איך האָב נישט קיין אָרט וואו דאָס צו טוהן. די פּרעסע לאָזט מיך נישט צו, מוז איך דאָס טוהן אויף עפענטליכע פערזאַמלונגען.

ה' ק רעכענט אויס זיין אַנטייל אין געזעלשאַפטליכען לעבען פון ראַדאָם.

בעת אין ראַדאָם איז געגרינדעט געוואָרען א פעראיין „עזרה" איז ער לאַנגע יאָהרען געווען דאָרט פּרעזעס, ער איז אויך געווען פערוואַלטונג'ס-מיטגליד פון „מושב זקנים", ער האָט געשאַפען א בית-המדרש אין טורמע, א יודישע יתומים-היים. די אַלע אינסטיטוציעס זענען געווען אונפּאַרטייאישע.

בעת ס'איז ענטשטאַנען די פּוילישע מלוכה, איז ער בעשטימט געוואָרען אלס מיטגליד פון שול-ראַט, וואו ער איז א מיטגליד אויך ביז היינט, און האָט אָפּגעהיט פון שבת-צוואַנג אין די שולען. ה' ק האָט אויך מיטגעאַרבייט אין די קאָמיטעטען פון דער אויפלעבונגס-הלואה, זלאָטי-הלואה א. אנד. גענומען א טיכטיגען אַנטייל און איבעראַל ערפילט דעם בירגערליכען פליכט, וועלכע איז בעזונדערס פערפליכטענד פאַר די יודען אין פּוילען, וועלכע האָבען דאָ א לאַנגע געשיכטע פון רעליגיעזער טאָלעראַנץ, נישט רעכענענדיג זיך מיט דעם. וואָס דער אַנטיסעמיטיזם האָט דאַן דאָ געבושעוועט און מיר האָבען זיך טאַקי דערלעבט, אַז אין פּוילען וועט די יודען בעסער.

ה' ק. דערצעהלט ווייטער, אַז ער האָט אין 1916 אַנטייל גענומען אין דער אספת הרבנים און די פּרעסע האָט איהם דאַן נישט געמאַכט קיין שום פאָרוואורפען אי'ן 1918 האָט ער אַנטייל גענומען אין א קאָנפערענץ וועגען שאַפען א יודישע רעפּרעזענטאַנץ און אויך דאַן האָט די פּרעסע איהם פאָרגעוואָרפען (א געשלעג אויף דער גאַלעריע, מען שרייט — פּאָליציאַ. א טומעל אין זאַל).

בעת אַן אינצידענט אויף דער קאָנפערענץ מיט דעפּ. גרינבוים איז דער ה' קעסטענבערג געצוועהלט געוואָרען אין דער קאָמיסיע אויסצוגלייכען דעם סכסוך מיט דעפּ. גרינבוים. פון דער ווייטערדיגער טעטיגקייט האָט ער זיך בעזייטיגט צוליב אַן אינצידענט, וואָס נישט דאָ איז דער אָרט וועגען דעם צו דערדען (שטימען אין זאַל: ביטע, ביטע! א טומעל).

פּאָליציי-קאָמיסאַר וואָרענט דעם פאָרזיצער, אַז אויב ער וועט נישט בערוהיגען די פערזאַמלונג, וועט ער זי הייסען שליסען.

קעסטענבערג רעדט ווייטער:

בעת'ן רבנים-צוזאַמענפאָר איז ער געוועהלט-געוואָרען אין פּרעזידיום און געהאַלטען 2 רעפעראַטען אויך דאַמאָלס האָט די פּרעסע קיין שום חטאים נישט פאָרגעוואָרפען.

פאַר 2 יאָהרען זענען געווען רבנים-וואַהלען אין פּאַביניץ. א שליח-צבור ווי ס'איז א דעפּוטאַט טאָר נישט אויסנוצען דעם מאַנדאַט לטובת א פּאַרטיי. מיר, דערצעהלט דער ה' קעסטענבער- איז אויסגעפאַלען דער אומגליק צו בעקומען דעם אויפטראַג פון „אגודת-הרבנים" צו אַגיטירען פאַרן ברודער פון גערער רבי און שטעטער בעת די וואַהלען פון א רב אין טאָמאַשאָוו. די פּרעסע האָט דאַן נישט ריכטיג איבערגעגעבען מיינע ווערטער.

בעת דעפּוטאַט גרינבוים איז מיט 3 יאָהר צוריק געווען אין ראַדאָם האָט ער מיך בעזוכט אין מיין וואוינונג און דאַן מיר נישט פאָרגעוואָרפען קיין שום חטאים פון 1914 ערשט אי'ן 1925 האָט ער זיי מיר פאָרגעוואָרפען.

(אויסרוף: ער האָט נאָך וועגען דעם דאַן נישט געוואוסט, אַפּלאָדיסמענטען א טומעל)

דער ה' קעסטענבערג האָט געשריבען צום „היינט" צום דעפּוטאַט גרינבוים, צום מאַרשאַלעק פון סיים. דער סיים מאַרשאַלעק האָט געענטפערט, אַז ער קען דעפּ. גרינבוים'ען צו פעראַנטוואָרטליכקייט נישט צוציהען און, אַז דער ה' קעסטענבערג זאָל זיך ווענדען צו דער עפענטליכקייט אָדער אין געריכט. דער פּרעזעס פון יוד „קלאָב" דעפּוטאַט דייך האָט געענטפערט, אַז דער אינהאַלט פון גרינבוים'ס רעדע אין דעם סיים-קלוב נישט בעקאַנט און די קלאַב איז נישט פעראַנטוואָרטליך.

דער ה' קעסטענבערג קען איהם אָנקלאַגען אין געריכט (אויסרופען: אָבער נישט אין קרייז-געריכט. א טומעל). איך האָב פערלאַנגט דערצעהלט ווייטער דער ה' קעסטענבערג אַנ'צהרען - געריכט מיט'ן „היינט", ווען דאָס צהרען-געריכט האָט שוין געהאַלטען ביים סוף האָט ה' לעווין-עפּשטיין דער פאָרשטעהער פון „היינט" ערקלערט, אַז ער מוז אוועקפאָהרען קיין א"י. און דאָס געריכט איז נישט געענדיגט געוואָרען, דאַן ערקלערט דער רעדנער, האָב איך נישט געהאַט קיין אַנדער מעגליכקייט זיך צו רעהאַביליטירען ווי אַרויסטרעטען אין געריכט. (א טומעל. מ'זינגט „התקוה" מען שרייט מע—ע—ע... א טומעל און א פייפעריי. פּאָליציי פאָרשטעהער וואָרענט, אַז אויב דער טומעל וועט נישט אויפהערען, וועט ער הייסען שליסען די פערזאַמלונג).

בעת'ן פּראָצעס האָט מען מיר פאָרגעוואָרפען, אַז די עדות פון מיין זייט זענען געווען אַנטיסעמיטען (שטימען: אמת! אמת!) ס'איז א ליגען.

כמורסקי איז א פּילסודשיק, נישט קיין אַנטיסעמיט, ער האָט קיינמאָל אין פּויזען נישט געוואוינט, און וואוינט אין וואַרשאַ. (אויסרופען: שיקאָרסקי איז אויך געווען א פּילסודסקיק) ס'ענטשטעהט א טומעל, ה' ק. רעדט, מ'הערט נישט א וואָרט.)

מיין עדות דער וויצע - פּרעזידענט האָב איך גערופען נישט ווייל ער איז א רעכטער, נאָר ווייל ער וואוינט שוין לאַנג אין ראַדאָם, כ'האָב געהאַט אַנ'עדות אויך א פּ.פּ.ס. (אויסרופען: ער האָט גענומען בעצאָהלט. ווייפיל האָט ער גענומען?) צו האָב איך נישט געהאַט קיין רעכט צו דערווייזען מיין לאָיאַליטעט?

אין שוואַרצען רוסלאַנד האָט מען דאָך געלאָזט פערטיידיגען געגען א בלוט-בלבול, און דאָ אין דעמאָקראַטישען פּוילען, זאָל מען נישט טאָרען זיך פערטיידיגען?

אין נאָמען פון גערעכטיגקייט, פון אמת און פון גאָט בעט איך אייך, אַז איהר זאָלט אורטיילען אָביעקטיוו, האָט ער פערענדיג זיין רעדע אונטער אַנ'אונגעהויערען טומעל, פייפעריי און געזאַנג פון „התקוה".

וואס הערט זיך אין ראדאם.

שטורמישע וואהל-פערזאמלונג אין „ראזמאיטאשטשי"

דינסטאג אין אווענד איז אין טעאטער „ראזמאיטאשטשי" פארגעקומען א אלגעמיינע פערזאמלונג פון די מיטגלידער פון דער יודישער קאאפעראטיווער באנק (פלאץ 3-טער מאי) דער טעאטער-זאהל איז געווען כמעט איבערפולט און די פערזאמלונג האט געעפענט דער רעוויזאנט ה' ראגוסקי. אויפ'ן פערלאנג פון די פערזאמעלטע ווערט ה' יחיאל פרענקעל איינגעלאדען אלס פארזיצענדער צו פיהרען די אלגעמיינע פערזאמלונג. ה' פרענקעל לעגט פאר אלס אסעסארען די ה"ה: ד"ר שיצער, ד"ר שענדעראוויטש, נתן זיגמאן און ברילאנט, וועלכע פערנעמען די ערטער אויף דער ביהנע אוים דעם פרעזידיום-טיש.

אין ערשטען ערעפנונג'ס-ווארט בעגריסט ה' פרענקעל דעם דעלעגאט ה' שמויש פון ווארשא, וועלכער איז אנוועזענד געווען אויף דער פערזאמלונג און אלס גאסט פערנומען א ארט ביים פרעזידיום.

נאכדעם ווערט געעפענט די רעדנער-ליסטע און די ערשטע וואס קומען צום ווארט געהערען צו דער אפאזיציע, וועלכע שטרעבט צו בעקעמפען דעם אלטען סיסטעם פון אויסוועהלען בלויז רעפרעזענטאנטען. עס רעדען די ה"ה: גרין, צווייגענבערג, פישמאן, גינזבורג און אלע זענען זיי שארף דאגעגען, אז מען זאל וועהלען רעפרעזענטאנטען נאר זיי פאדערען קאטעגאריש דירעקט צו וועהלען א ראט און פערוואלטונג פאר דער באנק, ווי עס פיהרט זיך אין אלע געזעלשאפטליכע און אפילו געזעצגעבערישע אינסטיטוציעס, ווי דער סיים, סענאט, שטאדט-ראטען און קהלות. דאן נעמט דאס ווארט דער דעלעגאט ה' שמויש, וועלכער רעדט ארום אויספיהרליכער די בעדייטונגען פון דער קאאפעראטיווער בעוועגונג און ער איז אויך נוטה, אז די וואהלען זאלען זיין דעמאקראטישע און דירעקטע, ה' דר י. שיצער ווייזט אויף, אז פון יורידישען שטאנדפונקט קען מען אזוי לייכט נישט ענדערען דעם סטאטוט, אין וועלכען ס'ווערט בפירוש געזאגט, אז די וואהלען זענען נאר פאר רעפרעזענטאנטען, איז אויב מען וויל דעם פונקט ענדערען אין סטאטוט מוז וועגען דעם פריהער מיט 4 וואכען, פאר דער אלגעמיינער פערזאמלונג אריינגעטראגען ווערען אזא מעלדונג צו דער אלטער לייטונג. און אויב דאס איז ביז יעצט נישט געטוהן געווארען, איז עס אונמעגליך צו רעאליזירען אויף דער היינטיגער פערזאמלונג. ה' קירשענבוים דעבאטירט מישן ה' שיצער און בעמיהט זיך צו בעווייזען, אז די אלגעמיינע פערזאמלונג האט דעם כח צו ענדערען דעם סטאטוט. דאן נעמט דאס ווארט ה' קאפליאר, וועלכער טראגט אריין א פארשלאג, אז מ'זאל די יעצטיגע וואהלען אבלעגען ביז צו דער צייט ווען דער פונקט אין סטאטוט וועט געענדערט ווערען און די וועהלער וועלען אליין קענען וועהלען דעם ראט און פערוואלטונג פון דער באנק. ה' ד"ר שענדעראוויטש שטיצט אונטער דעם אלטען סיסטעם פון קלויבען רעפרעזענטאנטען און מיט א שארפען און זעהר נישט פארזיכטיגען אויסדריק וויל ער בעקעמפען דעם וואהל-מאדוס, אז די מיטגלידער זאלען נישט דירעקט וועהלען דעם ראט און פערוואלטונג. דער עולם רעאגירט תיכף אויף ד"ר שענדעראוויטשעס „ארגומענט" און עס ענטשטעהט א גרויסער טומעל, וואס לאזט נישט דעם רעדנער קומען ווייטער צום ווארט, ס'שפיעלען זיך אב שטורמישע סצענעס און נאך גרויסע מיה געלינגט דעם ד"ר שענדעראוויטש זיך צו ענטשולדיגען און ער ציהט צוריק זיין פריהערדיגען אויסדרוק. דאן האבען נאך גערעדט די ה"ה ראזענבוים, מלינארסקי, דיאמענט, ברילאנט, גרינשפאן א. אנד. צו א בעזונדערס שארפען אינצידענט איז געקומען בעת ה' פרענקיל'ס רעדע אין פוילישען. ה' צווייגענבערג האט דעם רעדנער געמאכט כסדר צווישענרופען און דך געפאדערט, ה' פרענקיל זאל רעדען יודיש. די צווישענרופען נעמען עגדליך אן דעם פארם פון אנ'עפענטליכע אבסטרוקציע וועלכע דריקט זיך אויס אין זינגען דורך ה' צווייגענבערג „התקוה" וואס ווערט אונטערגעהאלטען דורכ'ן עולם. פאר אזא „העזה" ווערט לויט דעם פערלאנג פון ה' ד"ר שיצער, ה' צווייגענבערג בעזייטיגט דורך פאליציי פון זאהל. אבער נאך די „אינטערווענצען" ביים ד"ר שיצער, ווערט ה' צווייגענבערג בעפרייט פון „ארעסט" און ער בעווייזט זיך צוריק אין זאהל.

די פערזאמלונג האט זיך פערענדיגט דערמיט, וואס מ'האט געוועהלט 60 רעפרעזענטאנטען און 20 קאנדידאטען און אזוי נאך האבען געזיעגט די אנהענגער פון אלטען סיסטעם, די רשימה פון די רעפרעזענטאנטען וועלען מיר פערעפענטליכען דאס נעכסטע מאהל.

צי וועט מען פאר בענוצען עלעקטרישע קראפט טייערער בעצאהלען?

צוליב דעם וואס זייט עטליכע טעג קורסירען כסדר אין שטאדט קלאנגען, אז פאר בענוצען עלעקטריע וועט מען דעם היינטיגען חודש בעצאהלען בעדייטענד טייערער, האבען מיר ספעציעל דעלעגירט אונזערען מיטארבייטער זיך אנצופרעגען וועגען דעם אין, מאגיסטראט. אונזער מיטארבייטער האט וועגען דעם געהאט א געשפרעך מיט דעם דירעקטאר פון דער בוי-קאמיסיע ה' גליטשינסקי, ביים מאגיסטראט. אין וועמענס קאמפיטענץ עס געהען אויך אריין די אנגעלעגענהייטען פון דער עלעקטראווניע, ה' גליטשינסקי האט ערקלערט, אז די קלאנגען וועגען העכערען דעם פרייז פאר בענוצען עלעקטריע-קראפט, זענען אונבעגרינדעט, ה' גליטשינסקי האט דאגעגען צוגעגעבען, אז ס'זענען פארהאן השערות אז די רעגירונג זאל ארויפלייגען א אבצאהל פון עלעקטרישען בענוץ, אבער דאס ברויך נאך אויך בעשטעטיגט ווערען.

פון דער פעראייניגטער נ. פ. קאמיסיע אין ראדאם.

די גרעסטע פושקעס בעת דער לעצטער הרקה (טבת)

1. יוסף סאנדעל מיכאלוב 11.25
2) דוד סאיוא מלעצנא 5 10.00
3) משה פוקס יעדלניא 10.00
4) ארגאניזאציע „התאחדות" 7.50
5) מ. ל. פישמאן קלינסקא 9 7.00

דער אינהאבער פון דער גרעסטער פושקע בעקומט א ספעציעל-פערפאסטע „תעודת זכרון" פון דער לאנדעס-צענטראלע, בעת די פריהעריגע הרקות האבען בעקומען די תעודות ה' פוקס פון יעדלינא און ה' פרידמאן סקארשעווסקא

„די קומענדיגע הרקה (שבט) קומט פאר זונטאג און מאנטאג דעם 17 און 18-טען סטיציען, וועלכע פושקעס וועלען זיך היינט אויסצייכנען?

פון „העברעאישען קרייז"

שבת האלב 5 נ. מ. פונקט. קומט פאר אין דער ציונ. ארג. א „משפט איבער יוסף בן מתתיהו" (פלאביוס) אין וועלכען עס נעמען אנטייל:

1. י. פרענקעל—פארזיצענדער 2. ו. קליינמאן מ. נייימאן — ריכטער 3. פ. מושקאטבליט — עקספערט 4. עדות פון פובליקום 5. פראקוראר — י. קארמאן 6. פריוואט-מאהנער—י. בוים 7. פערטיידיגער: י. שטאטווינער, פ. גינזבורג.

צעירי-מזרחי אין ראדאם.

זונטאג ב' שבט וועט אין אייגענעם לאקאל רעפערירען ה' מרדכי פינעס א. ד. ט. רעליגיע און ארבייט (הצבי רעאיש) איינגאנג פריי.

בעפאלען א יודישען שוסטער.

פרייטאג פארנאכט-צו זענען עטליכע כוליגאנעס בעפאלען און גוט צעשלאגען דעם יודישען שוסטער מ. ראזענבערג, (טטארא-קראקאווסקא 16). דעם יוד'ס טאכטער, זעהענדיג ווי מען שלאגט איהר פאטער איז ארויס אויף דער גאס און גענומען שרייען נאך הילף. אויפ'ן געשריי זענען אנגעקומען די איינוואהנער'ס פון דער זעלבער גאס, וועלכע האבען אוים מורא ליידער נישט געקענט צוריקהאלטען דעם אנפאל אויף דעם מאכטלאזען יוד. ווי דער יוד גיט איבער, ערקלערט זיך דער אנפאל דערמיט, וואס איינער פון די שלעגער'ס האט פערלאנגט, אז דער שוסטער זאל איהם זילעווען די שיך, אויף וואס דער יוד האט נישט איינגעשטימט, ערקלערענדיג, אז ער קען זיך נישט אונטערנעמען די ארבייט צוליב דעם דערנעהנטערען פון שבת.

רעפעראט פון דיכטער אלטער קאציזנע.

שבת דעם 16-טען ה. ח. וועט אין „קארסא אויפטרעטען מיט א רעפעראט דער בעקאנטער יודישער דיכטער אלטער קאציזנע. דאס טהעמא איז: „צי קען מען ווערען א ציוניסט אין ארץ ישראל".

קעלצער אבטיילונג.

משה לעווענשטיין.

סוראגאטע.

(קטליכע ווערטער וועגען די ניי-געוועהלטע קהלות).

דער קעלצער קהלה געווידמעט.

די יודישע קהלה!...

וויפיעל האפנונגען האבען מיר וועגען דעם גע־חלומ׳ט און וויפיעל כחות האבען אונזערע אנפיהרער אוועקגעלעגט צו איבערצייגען די אויכערליכע און די יודישע וועלט אין דער נויטיגקייט, אז די יודישע קהלה זאל נישט זיין בלויז צו-געהכען צטאט, אנפיהרען מיט קהל שער צדקה און מיט די בית-עלמינ׳כ, הגם דאס אלץ אליין פאר זיך איז אויך אונגעהויער וויכטיג, נור אז דאס דאזאר-עטיבעל דארף זיין א געהעריגע נאציאנאלע רעפרעזענטאנץ, מיט דער נויטיגער איניציאטיווע, מיט דעם נויטיגען שטאלץ און מיט דער נויטיגער ענערגיע. זינט ס׳איז ענטשטאנען דער געדאנק וועגען רעארגאניזירען די קהלות איז א גאנצע ליטעראטור וועגען דעם געשאפען געווארען און דורך די גאנצע צייט — 2 צעהנדליג יאהר — האט מען געהאלטען אין איין אויפווייזען די יסודות פון דער נייער קהלה: יעדע פארטיי, סיי בירגערליכע, סיי פראלעטארישע, האט געהאט איהר פעסט אויסגעארבעטען פראגראם. לײדער זענען דאס א לענגערע צייט געווען בלויז חלומות, ווייל אויסערליכע מניעות האבען שטענדיג אלע אונזערע וואונשען און שטרעבונגען צו-נישט געמאכט...

מיר זענען אבער געווען זיכער, אז די ארבייט פון אזויפיעל יאהרען איז נישט געגאנגען לאבוד און אז ווען ס׳וועט קומען דער מאמענט, אויף וועלכען מיר האבען אזוי געהאפט, וועט זיך אנהויבען א נייע ערא אין יודישען לעבען אין די גלות לענדער, אז די ניי-געוועהלטע קהלות וועלען ווערען דער זאמעלפונקט פון אלע אונזערע מעשים, אז פון דארטען וועט ארויסגעהען די איניציאטיווע צו שאפען עפעס פאזיטיוועס אויף דער יודישער גאס, וועלכע איז אזוי אפגעלאזען און אזוי נידערגעשלאגען...

נור אט זענען מיר צוגעקומען צו א מאמענט, ווען מיר האבען זיך נעקאנט בעפרייען פון חלומות: די בעמיהונגען פון אונזערע בעסטע שטאדלאנים? זענען בעקרויגט געווארען מיט א געוויסען, אמת, נישט דעם גאנצען, ערפאלג. די אויסערליכע מניעות זענען פערשוואונדען און ס׳זענען פעראָרדענט געווארען פאריגעס יאהר נייע וואהלען צו די קהלות, וואס ס׳האט ארויסגערופען אנ׳אמת׳ע פרייד, אנ׳אונבעגרענעצטע שמחה ביי די אלע בעוואוסטזיניגע עלעמענטען, וואס ביי זיי איז די פאדערונג פון א ניי-געוועהלטע קהלה געווען נישט בלויז א טויטער אות אין פראגראם, נור א לעבעדיג בעשטרעבניש...

מען האט זיך גענומען מיט היץ ארגאניזירען די וואהלען און — ענדליך אין א מזל׳דיגע שעה זענען צונויפגעקומען די ניי-געוועהלטע דאזארעס און איבערגענומען די אנפיהרונג פון די קהלות. אין איצט ווען דער וואהל-כו-מעל איז שוין אריבער און די געמיטער האבען זיך שוין בערוהיגט און מיר קאנען שוין רוהיג און מיושב׳דיג ציקוקען צו דעם, וואס ס׳קומט פאר אין אינזער ניי-געוועהלטע קהלות און וואס זיי האבען אויפגעטהון אין משך פונ׳ם יאהר — מוז מען אריינפאלען אין א מרה שחורה אין א איכה-שטימונג: די קהלה האט נישט מקיים געווען די האפנונגען, וואס מ׳האט אויף איהר געלעגט און ס׳איז צוגעקומען נאך איין ענטוישונג.

יא, פיעל ביטערע ספיקות פייניגען דאס געוויסען, ווען מיר דערמאנען זיך, אז מיר האבען אליין מיט אייגענע הענד געהאלפען קאליע מאכען די זיסע האפנונגען און מיר האבען פערגעסען, יאגענדיג זיך נאך יחוס׳דיגע קאנדידאטען, אין דעם עלעמענטארען כלל, אז ס׳איז נישטא א א בכה, וואס אריינפאלענדיג אין די הענד פון נישט פאסיגע מענשען, זאל זי נישט פערוואנדעלט ווערען אין א קללה, מיר האבען זיך א ביסעל לייכטזיניג בעצויגען צו דעם צוזאמענשטעל פון די קאנדידאטען און מיר האבען פערגעסען אז ווער—ווער, נור מיר טארען זיך נישט ערלויבען דעם לוקסוס פון לייכטזיניגקייט און — דאס לעבען האט זיך אין אונז נוקם געווען און אויפן ארט פון אנ׳אמת׳ער קהלה — האבען מיר א סוראגאט... איך האלט, אז איך האב דא אנגעריהרט איינע פון די הויפט-פראגען פון אונזערע יודישע נאציאנאלע פאליטיק און אז זי פאדערט יעדענפאלס אנ׳ערנסטע בעהאנדלונג פון די קאמפעטענטע פערזאנען.

ק י ע ל ץ.

דער ערפאלג-רייכער אינטערווענץ פון קעלצער רב הרב ראפאפארט וועגען בעפרייען די יודישע קינדער פון חילול-שבת אין די פוילישע פאלקס-שולען.

די יודישע קינדער, וועלכע לערנען זיך אין די פוילישע פאלקס—שולען איז אויסגעקומען צוליב׳ן קורצען ווינטער-טאג אין פרייטאג צו לערנען און שרייבען עטליכע שעה נאך ליכט-צינדען, וועלכעס האט די עלטערן פערשאפט פיעל זארג און איינגעפלאנצט אין די קינדער די פרעמדקייט צום יודישען פאלק און זיין רעליגיע.

דער קעלצער רב והרב ראפאפארט, האט זיך וועגען דעם געווענדעט צום שול—אינספעקטאר, וועלכער האט וועגען דער זאך גארנישט געקאנט טוהן ווייל ער האט לײדער נישט געהאט קיין דירעקטיוען פון ווארשאווער קוראטאריום.

נאר נאך פיעל ענערגישע ארבייט פון הרב ראפאפארט, וועלכער האט אנגעוויזען, אז ס׳איז דא וועגען דעם א פעראָרדנונג פון מיניסטעריום, נאר ער איז נאך נישט אריין אין קראפט, איז איהם געלונגען צו איבערצייגען דעם שול-אינספעקטאר וועגען דער זאך און שוין 2 וואכען ווי די יודישע קינדער ווערען בעפרייט יעדען פרייטאג א שעה פאר ליכט—צינדען.

ס׳וואלט כדאי געווען, אז אלע רבנים פון דער פראווינץ, זאל זיך ארויסנעמען א מוסטער פון געעהרטען קעלצער רב און אויך אויף דעם געביט עפעס ווירקען.

ח. ז.

די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון דער געז. „לינת הצדק” אין קעלץ׳

זונטאג דעם 10-טען ה. ח. איז אין לאקאל פון יודישען כוזרים פעראיין פארגעקומען די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון דער געז. „לינת הצדק” אין אונזער שטאדט.

ביי א פיעל געפאקטען זאל עפענט דער פארזיצענדער ה׳ ד״ר פעלץ די פערזאמלונג און אין דער פרעזידיום ווערען געוועהלט די ה״ה: ח. י. אייזענבוים און א. קלינגביין.

דאס ווארט בעקומט דער פארזיצענדער ה׳ ד״ר פעלץ, וועלכער אין א לענגערע רעדע (פויליש) גיעט אב א גענויען בעריכט וועגען דער טעטיגקייט פון דער געזעלשאפט אין יאהר 1925.

די פערזאמלונג דריקט אויס א דאנק און צופרידענהייט דער פערזאמלונג פאר איהר טעטיגקייט און ס׳ווערט אויך דערמאנט, אז די זעלבע פערוואלטונג מיט׳ן ה׳ ד״ר פעלץ בראש זאל ווייטער געוועהלט ווערען.

נישט קוקענדיג אויף די רייבונגען, וועלכע האבען זיך די לעצטע צייט ארויסגעוויזען צווישען דער פערוואלטונג און איינעגע היגע יודישע דאקטוירים, ווי אויך די שטערונג וואס די געזעלשאפט „לינת הצדק” האט מצד דעם ארטיגען דאקטארים פערבאנד צוליב דעם נייעם געגרינדעטען אמבולאטאריום, בעשליסט די אלגעמיינע פערזאמלונג, אז די פערוואלטונג איז געשטאנען אויף דער געהעריגער הויך און ערפיהלט איהרע אויפגאבען בנוגע דער אידישער געזעלשאפט און די ארימע קראנקע אין קעלץ.

נאכהער ווי ס׳ווערט איינשטימונג אנגענומען די דורך דער אלטער פערוואלטונג ארויסגעשטעלטע קאנדידאטען ליסטע, וועלכע בעשטעהט פון ה״ה:

1) ד״ר מ. פעלץ, 2) חיים זאנייסקי, 3) א. סטרוועטניק, 4) ד שיליט, 5) ש. גאלדבערג, 6) נ. ווייצבערג, 7) ד. בוימוואהל, 8) ל. קארמאן, 9) ל. לעווענזאהן, 10) א. ראזענבוים, 11) ש. לייכטער, 12) י. לאקס, אלס קאנדידאטען ה״ה:

1) ב. מאשענבערג, 2) ש. ב. איז-ראלסקי, 3) מ. שטערענפעלד, 4) י. יאקובאוויץ און רעווייזיאנס קאמיסיע ה"ה:

א. ערליך, י. גוטמאן און י. ח. וואסער— ווערט איינשטימיג אָנגענומען פאלגענדע רעזאָלוציע.

די אלגעמיינע פערזאמלונג בעשליסט זיך צו ווענדען צו די היגע יודישע דאקטוירים און צום קעלצער אָבטיילונג פון דאקטוירים-פערבאנד וועגען ארויפנעמען דעם אומבערעכטיגען בויקאָט פון די ה"ה דאקטוירים, וועלכע ארבייטען אין אמבולאטאריום ביים „לינת הצדק" אין קעלץ און צו ערמעגליכען די איבריגע יודישע דאקטוירים אין קעלץ צו נעמען א אנטייל אין דער ארבייט פון דעם אָמבולאַטאָריום און קענען לייסטען הילף דעם טהייל אידישער אָרימער בעפעלקערונג אין קעלץ.

דער גענויער בעריכט וועגען דער טהעטיגקייט און די דיסקוסיעס אין קונפטיגען נומער.

פון דער יודישער ביבליאָטעק.

די יודישע ביבליאָטעק אין קעלץ איז לעצטענס בערייכערט געוואָרען מיט 600 פוילישע ביכער, פון די נייעסטער, ווי אויך מיט איינינע הונדערט ביכער פון די לעצטע ערשיינונגע אין העברעאיש און יודיש.

צוליעב די אויבענדערמאָנטע קניות און צוליעב די גרויסע פערפליכטונגען געפינט זיך די ביבליאָטעק אין א זעהר קריטישער מאטעריעלער לאגע. האָט די פערוואלטונג בעשלאָסען איינצואָרדנען א לאָטעריע, צו 50 גראָשען א בילעט, פון וועלכע די גאַנצע הכנסה איז בעשטימט געוואָרען לטובת דער ביבליאָטעק.

ס'וואָלט געווען געוואונשען, אַז די אינטעליגענץ און איבערהויפט די יוגענד זאָלען אונטערשטיצען די דאָזיגע סימפאטישע אונטערנעהמונג, און קענען אויך האָבען א געוויסען נוצען, ווייל די געווינסען ענטהאלטען די נייעסטע העברעאישע, יודישע און פוילישע ביכער.

דער רעזולטאט פון דער ציהונג וועט פערעפענטליכט ווערען אין דעם „קיעלצער ראדאָמער לעבען".

בילעטען צו בעקומען אין לאָקאַל פון ביבליאָטעק אין די אָמט-שעה'ן.

צוניסטישע יוגענד אָרגאַניזאַציע ביי דער ציונ. אָרג. אין קעלץ.

שבת דעם 2/1 ד. י. 3 א זייגער נ. מ. איז פארגעקומען א רעפעראט פון ה' צבי מאָשקאָוויטש א. ד. ט. „די אויפגאַבען פון ציוניזם אין יעצטיגען מאָמענט".

דער רעפערענט אנווייזענדיג די אויפגאבען, וועלכע דער ציוניזם האָט זיך געשטעלט אין יעצטיגען מאמענט, האט אויך בעלויכטען די היסטאָריע פון ציוניזם און זיין ענטוויקלונג.

נאכ'ן רעפעראט זענען געשטעלט געווארען דורך די חברים פערשידענע פראגען, וועלכע זענען גענוי בעלויכטען געווארען דורך דעם רעפערענט.

בכלל האט דער רעפעראט ארויסגערופען גרויס פראינטערעסירונג.

דער אימפּאָזאַנטער קינדער אָווענד אין דער שולע פון פרוי רייזמאַן.

מיט א קורצע צייט צוריק, איז אין דער שולע פון פרוי רייזמאן פארגעקומען אָ פייערליכע קינדער אָווענד איינגעארדענט דורך די שילערענס פון די נידריגע און העכערע קלאסען. די פערוואַלטער'ן פון דער שולע פרוי רייזמאָן און די לערערינס האבען געהאַלטען פאר די קינדער אינטערעסאַנטע פארלעזונגען וועגען פערשידענע נאַציאָנאַלע פראַגען. דער בופעט איז געווען זעהר א רייכער און ס'איז געווען צו-בעוואונדערען די טענץ פון די קינדער אונטערגעהאַלטען דורך אָרקעסטער.

חאַראקטעריסטיש זענען געווען די פערשידענע קאסטיומען, וואס זענען געמאכט געוואָרען דורך די קינדער מ'האָט געהאט דעם איינדרוק אז מ'האט דא צו טוהן מיט שילערענס פון דער 8 קלאַס גימנאזיום. דאס איז א גענינענדע בעווייז אויף די גוטע פארשריטען פון די קינדער אין די שולע פון דער פרוי רייזמאן. דער אָווענד איז אין א ל ג ע מ י י ן אָרורך מיט ערפאָלג.

מען שעמט זיך מיט העברעאיש

א גרויסע איפרעגונג האָט אַרויסגערופען אין די היגע יודיש—נאַציאָנאַלע קרייזען, דער פאַקט, וואָס די שילד מיטן העברעאישען אויפשריפט אויפן הויז פון יודישען גימנאַזיום איז פלוצלונג אראָבגענומען געוואָרען.

עס וואָלט כדאי געווען, אַז דער דירעקטאָר זאָל געבען אַנ'ערקלערונג וואָס עס האָט איהם צו דעם אונפערשטענדליכען שריט בעוואויגען.

יודיש טעאטער אין קעלץ.

היינטיגען שבת, זונטאַג, מאָנטאג און דינסטאָג וועט אין טעאָטער „פאָלסקי" גאסטראָלירען די בעקאַנטע יודישע חברים טרופע פון וואָרשאָווער אַרטיסטען-פעראיין, וועלכע שפיעלט שוין זייט אַ לענגערע צייט אין ראדאָם מיט'ן גרעסטען ערפאָלג. אין צוזאמענשטעל פון דער טרופע געפינען זיך בעדייטענדע ביהנע כחות, וואָס זענען באמת ווערט וואָרים אונטערגעשטיצט צו ווערען. ס'איז דעריבער צו האָפען, אַז דאָס יודישע קעלץ וועט די גאַסטשפיעלען פון דער יודישער טרופע צאָהלרייך בעזוכען און ערמעגליכען, אַז אויך ביי אונז אין קעלץ זאָל אָפטער געשפיעלט ווערען יודיש—טעאָטער.

א אלגעמיינע פערזאַמלונג אין האַנדווערקער-פעראיין.

דער קאמף, וועלכער ווערט געפיהרט ארום דעם היגען „לינת-הצדק" ייעט דערגעהן זיין קולמינאציאנס-פונקט אויף דער אלגעמיינער פערזאַמלונג פון דער געזעלשאפט, וואָס וועט די טעג פארקומען.

שבת איז אין צוזאַמענהאַנג מיט דער פערזאמלונג פארגעקומען א האנדווערקער—פערזאמלונג אויף וועלכער עס איז אָבגעגעבען געווארען א בעריכט דורך די האַנדווערקער, וועלכע זענען פערטרעטען אין דער פערוואלטונג פון „לינת הצדק".

די פערזאַמלונג איז געווען אזוי שטורמיש. אַז זי האט דערמאָנט די מיטינגען פאר די וואהלען צום ערשטען סיים. ענדליך איז געלונגען ארויסצופיהרען א רעזאלוציע, וועלכע דריקט אויס צוטרוי דער פערוואלטונג פון „לינה הצדק" און פאדערט זי אויף אויך ווייטער צו ארבייטען.—

זעלבסמאָרד

פרייטאָג דעם 1 ד. מ. האָט די אַנגעשטעלטע פון שוו. אלעקסאנדער שפיטאל מיט'ן ציועק צו בגעהן זעלבסמאָרד אויסגעטרינקען א גרעסערע דאָזע עסיג-עסענץ. די שנעלע הילף האָט זי פון טויט אָבגעראַטעוועט און די זעלבסמערדערין געפינט זיך אין שפיטאָל.

די גרעסטע פושקעס ביי דער לעהרונג אין חדש טבת פאר דעם יודישען נאציאָנאל-פאנד אין קעלץ.

נומער	פאמיליען און נאמען	אדרעס	נומער	סומע
1	ש. זאיאָנטשקאָווסקע	אָלטע וואַרשאָווער	67	5,25
2	יצחק ראטענבערג	מלינארסקע	9	4.00
3	יהודה	„	„	3 25
4	ק. קאַץ	נייע ווארשאווער	4	3.25
5	ג. גורעוויטש	מאַרק	2	3.75
6	באנק לודאָווע	„	12	27.25
7	מאיר זלאטע	באזענציינער	37	5.00
8	שמחה איזראעלסקע	קאפיטולנא	11	6 00
9	הקהלה המ"ק	לעאָנארדא	1	6 50

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט מאַכען מיר בעקאנט דאָס פון 1-טען סעפטעמבער 1926 איז געוואָרען געעפענט אין קעלץ, אָרלע גאַס № 9

א באנק-געשעפט א. ג.

Kielecki Bank Kredytowy spół. z ogr. odp.

אַלע אַרט באַנק אָפעראציעס: ווי: וועקסעל-אינקאסאָ אויף יעדען אומגעגענד, פראכטען א. ד. ג. ווערען שנעל ערלעדיגט און רעעל בעהאַנדעלט.

אינקאסעס ווערען אויסגעצאָהלט אין טאָג פון איינצאָהלונג.

אין נאמען פון דער פערוואלטונג:

פ. זלאָטא, מ. קאהן.

OGŁOSZENIE.

Poszukiwany jest poważny wspólnik do pierwszorzędnego i całkowicie urządzonego interesu, znajdującego się w najżywszym punkcie miasta i posiadającego koncesję wódek od 26 lat. **Współpraca nieobowiązuje.**

Wiadomość w Redakcji **„Radomer Kielcer Leben"**

דאנקזאגונג.

מיר דריקן אויך אונזער הערצליכסטען דאנק די אלע דורך אונזער פערוואלטונג איינגעלאדענע דאמען און הערען, וועלכע האבען מיטגעהאלפען איינארדנען דעם קאנצערט פון „בר-כוכבא", וואס איז פארגעקומען דעם 9/1 אין זאהל פון „מיראזש".

די פערוואלטונג פון „בר—כוכבא"

Niniejszym podaję do wiadomości, Sz. Publiczności m. Radomia, że po kilkoletniej praktyce otworzyłam

GABINET LEKARSKO-DENTYSTYCZNY

w Radomiu Rynek № 17

i przyjmuje pacjentów od godz. **9—2** i od **4—7**

Ceny przystępne. **Ceny przystępne**

Lekarz Dentysta

SZ. BAKOWEN.

אונזער ג. ראט-מיטגליד ה' מ. קאטליאר צו דער האכצייט פון זיין געליבטען זוהן דוד מיט פרל' סאניע ריינעס וואונשן מיר מזל-ברכה און אייביגן נחת

דער ראט פון דער קאאפעראטיווע האנדווערקער-באנק.

א הערצל כען מזל טוב אונזער ג. וויצע-פרעזעס ה' מ. קאטליאר מיט זיין פרוי צו דער חתונה פון זיין ליבען זוהן דוד מיט פרל' סאניע ריינעס און ווילנא, זאל ער פיל נחת דערלעבען פון יונגען פאר. די פערוואלטונג פון האנדווערקער קלוב אין ראדאם

Z intencji zaręczyn naszej kuzynki panny **Poli Najmanówny** z panem **Szyją Najmanem** życzymy różowej przyszłości a żeby gwiazda szczęścia sprzyjała im wiecznie.

Sz. Derdik, E. Gromanówna.

טעאטער „ראזמאיטאסטי" ראדאם פעראייניגטע טרופע פון יודישען ארטיסטען-פעראיין אין ווארשא. מיט'ן אנטייל פרויען: ביאלקאוויטש, לובארמאווסקא, זאדב, ראזענצווייג, עפילבאז. מענער: ביאלקאוויטש, בלאט, וויזער, ווינבערג, פעלד, קליינער, שטיין א. א.

אכטונג שבת און זונטאג ווערט נישט געשפיעלט.

פרייטאג דעם 15 ד. ח. 8.30 אווענד ווערט געשפיעלט צום צווייטען מאל די פריילעכע אפערעטע אין 4 אקטען.

דער **לוסטיגער פויגעל**

מיטוואך דעם 20 ד. ח. 8.30 אווענד פון 60 גר. ביז 2 זל. ווערט געשפילט די פיעסע אין 4 אקט. פון זלאטארעווסקי

ווייסע שקלאפען

אכטונג קעלץ!

נור 4 פארשטעלונגען פון די ראדאמער יודישע טרופע אין טעאטר פאלסק

שבת דעם 16 ד. ח. 8.30 אווענד ווערט געשפיעלט די פריילעכע קאמ. אפערעטקע אין 3 אק.

בערעלע באסיאק

זונטאג דעם 17 ד. ח. 8.30 אווענד ווערט געשפילט דער לעצטער אמעריקאנער שלאגער אפערעטע אין 3 אקטען.

דאס זיסע מיידעל

מאנטאג דעם 18 ד. ח. 8.30 אווענד ווערט געשפילט די פריילעכע אפערעטקע אין 4 אקטען.

דער אמעריקאנער חתן

דינסטאג דעם 19 ד. ח. לעצטע פארשטעלונג די פריילעכע אפערעטקע מיט 15 נ. געזאנג אין 4 אקטען וועלכער פלעהט יעצט איבער פוילען און קומט אויך נאך קעלץ

דער **לוסטיגער פויגעל**

אין אלע פיעסען טרעט אויף מיט טענץ דער בעוואוסטער באלעט מייסטער פון די ווארשעווער טעאטער ה' **קליינער**

מוזיק אונטער דער לייטונג פון ה' **גאלדראט**

געשעפטס-פיהרער ה' **לייכטער סופלער בלאט.**

בילעטען פריהער צובעקומען אין צוקערניע ביי ה' **גרונדמאן.**

אין טאג פון פארשטעלונג אין קאסע פון טעאטער פון 5. נ. מיטאג.

Teatr „Rozmaitości" w Radomiu.

שבת דעם 16-טען און זונטאג דעם 17-טען ה. ח. דאס ווארשעווער אפערעטען טעאטער „נאוואשטש" אין דער שפיץ די בעריהמטע ארטיסטען.

L U C Y N A M E S S A L

עס ווערט אויסגעפיהרט ווערען די אפערעטע אין 3 אקטען

O R Ł O W

Józef Redo רעזשיסער

בילעטען צו בעקומען אין טיטין-מקלאר לובעלסקא 40. אין טאג פון די פארשטעלונגען פון 6 אווענד אין קאסע פון טעאטער.

Kino **„ODEON"** w Radomiu

Do poniedziałku 18-go

PAT i PATACHON

JAKO CYRKOWCY

Od poniedziałku 18-go b. r. **Zabawa Paryska**

reż MICHAŁA KERTESZA

דאנקזאגונג.

די נעזולש. „עזרה" דריקט אויס איהר טיפסטען דאנק דעם ה' ראטענבערג אברהם פאר די געשאנקענע כלים פון זיין פאבריק'ס אויסארבייטונג צום ניץ אין דעם אמבולאטאריום ביי דער זעלבער געזעלש. וועלכער ווערט געעפענט אין די נעכסטע טעג פאר ארימע קראנקע.

געזעלש. „עזרה"

די ניישטע און מאדערנסטע טאפעטען

צו בעדייטענדע ביליגע פרייזען

איז שטענדיג צו בעקומען ביי

ש. שטיינמאן ראדאם לובלינער 21.

Kino **„CORSO"** Teatr

Od czwartku 14 do niedzieli 17 stycznia 1926 r. włącznie

ALBERTINI król APASZÓW

Sensacyjny dramat w 7-miu dużych aktach

w rolach głównych EVI EVA i LUCJANO ALBERTINI

Nad program! — **Nad program!**

Dziennik № 8 z całego świata

Anons! **Wampiry Warszawy**

געזעלשאפט „לינת-הצדק" ביי דער „עזרה" אין ראדאם.

זונטאג דעם 17/1 וועט אין אייגענעם לאקאל (דלוגא 11) אום 4 א זייגער נ. מ. פארקומען א

אלגעמיינע פערזאמלונג

פון די מיטגלידער פון „לינת הצדק" טאג ארדנונג:

1) א בעריכט, 2) איינציגע איבעסערונגען צום סטאטוט

בעמערקונג: אין פאל ביי נישט א גענוגענדע צאהל פערזאמעלטע וועט דאס צוזאקומען אין צווייטען טערמין דעם זעלבען טאג 6 א זייגער אווענד ביי יעדע צאהל מיטגלידער.

איינטריט נור פאר מיטגלידער

געזעל. **לינת-הצדק.**

Redakkor i Wydawca CH. M. HERC.

Odbito we własnej drukarni Radom Szwarlikowska № 20